

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-72-6-24>

УДК 78.036:780.616.432:37.091.3(477)(045)

ДУБРОВСЬКА Г. М.

Дубровська Галина Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (Одеса, Україна).

Dubrovskya Halyna, Candidate of Art Criticism (PhD), Associate Professor of the Department of General and Specialized Piano, A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music (Odesa, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0248-3822>

© Дубровська Г. М., 2025.

ПЕДАГОГІЧНІ Й ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ ШКОЛИ МАРІЇ РИБИЦЬКОЇ

PEDAGOGICAL AND PERFORMANCE TRADITIONS OF MARIA RYBYTSKA'S SCHOOL

Талановита піаністка Марія Іпатіївна Рибицька здобула ґрунтовну музичну освіту. Народившись у Житомирі, вона закінчила Київське музичне училище у класі Володимира Пухальського, а далі — Петербурзьку консерваторію у класі видатної російської піаністки, професора Анни Миколаївни Єсипової. Її педагоги — учні Теодора Лешетицького, видатного піаніста, який веде свій музичний родовід від Людвіга ван Бетховена (Людвіг ван Бетховен — Карл Черні — Теодор Лешетицький). Антон Рубінштейн писав: «Єсипова — чудова істота. У кожному разі, вона і Ментер — найкращі піаністки»¹. У Ганни Єсипової, як відомо, навчався Сергій Прокоф'єв, багато від неї сприйняв, але індивідуальні особливості його

¹ Цит. за: Максименко В. С. Выдающиеся композиторы в Одессе Одесса: Астропринт, 2003. С. 21.

таланту спонукали митця шукати нові шляхи розвитку фортепіано і фортепіанної техніки.

Через рік після відкриття Одеської консерваторії (1913) Марію Іпатіївну запросили викладати тут фортепіано, з часом і в школі імені П. С. Столярського. За півстоліття служіння своїй справі вона виховала значну кількість учнів, серед яких багато видатних митців, особливо виділяла Костянтина Федоровича Данькевича, ректора консерваторії, композитора, піаніста, диригента, співака, а він називав свою вчительку «музичною мамою».

Це було явище рідкісне: величезні руки, міць, темперамент і ніжність, неповторне піано, яке нестить слух. Під руками Данькевича рояль співав» (Л. Гінзбург)¹.

Він був чудовим піаністом, чудово співав, дуже натхненно й емоційно виступав як оратор (Т. С. Сидоренко-Малюкова)².

Не випадково його ім'я має Одеське музичне училище. І це обдарування, безумовно, відчувала професор Марія Рибицька.

Яскравою постаттю був також визначний піаніст, композитор, музикознавець, педагог, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри спеціалізованого фортепіано, який багато років очолював цю кафедру (зокрема й у роки мого навчання), — Ігор Іванович Сухомлинов, випускник Одеської консерваторії (клас Марії Рибицької), Московської аспірантури (клас професора Генріха Нейгауза). Варто назвати й визначного піаніста, декана фортепіанного факультету інституту імені Гнесіних Олександра Александрова. Сухомлинов і Александров нерідко виступали з фортепіан-

¹ Цит. за: Одеська консерваторія. Забуті імена, нові сторінки / Одеська держ. консерваторія ім. А. В. Нежданової ; ред. кол: М. Л. Огренич (гол. ред.), О. М. Маркова (ред.-упоряд.), О. І. Ровенко, Л. Н. Гінзбург, О. О. Станко та ін. Одеса: ОКФА, 1994. С. 44–45.

² Цит. за: там само, с. 231.

ними дуетами. Ігор Іванович також грав у дуеті зі своєю дружиною Людмилою Олександрівною.

Я певною мірою вважаю себе музичною онукою Марії Іпатіївни, оскільки моя мама Інна Олексіївна Лебедева навчалась у неї, відвідуючи школу імені П. С. Столярського, до неї маленьку племінницю привів К. Данькевич), у консерваторії, а після відходу Марії Іпатіївни — у її помічника І. І. Сухомлінова. Мої безпосередні педагоги — учениці Марії Іпатіївни: у школі — Ірина Миколаївна Шилко-Балашова, у консерваторії — професор Віра Миколаївна Кузикова.

У піанізмі А. Н. Єсипової поєднались західноєвропейські й російські традиції: бетховенська міць, вишуканість, витонченість польського стилю, так звана «перлинна» техніка *perle*, які сприйняв Т. Лешетицький, з «російським *bel canto*». Ці ознаки піанізму перейняли від своїх педагогів і М. Рибицька, вона передавала їх своїм учням, але, безумовно, додавши свої індивідуальні особливості й методичні засади. Як вважає її учениця професор Одеської консерваторії В. Кузикова, її головною метою було виховання виконавської культури, шляхетності й інтелектуалізму, високої якості звучання рояля, філігранне оздоблення деталей. Від покоління до покоління переходили традиції бетховенського виконавства: підкреслення кульмінацій, розширення темпу, інтонаційна виразність і особливо співучість виконання.

Я особисто не знала Марії Іпатіївни, але багато чула про неї та її методику від своїх учителів. Зокрема, головними ознаками педагогіки моєї першої вчительки у школі імені П. Столярського було не просто прагнення розвинути техніку, а досягти виразності, музикальності виконання. Дуже часто І. Шилко-Балашова готувала класні, зокрема тематичні концерти, у яких мені пощастило грати. Так, ученицею другого класу я брала участь у виконанні циклу «Пори року» П. Чайковського, грала досить складні п'єси «Січень» («У камелька») і «Лютий» («Масляна»). Цей концерт запам'ятався мені, і я спробувала повторити такий експеримент зі своїми студентами: 2010 року вони виконали весь цикл. Відмінність полягала в тому, що це були не піаністи

за основною спеціальністю, а музикознавці, хормейстери, виконавці на струнних інструментах, вокалісти. А першим моїм досвідом проведення тематичних класних концертів стало виконання «Дитячого альбому» П. Чайковського. З того часу я постійно намагаюся двічі на рік проводити такі концерти, змінюючи тематику, часто приурочуючи їх до ювілейних дат композиторів чи об'єднуючи за іншою ознакою.

Моя педагог у консерваторії професор В. Кузикова також проводила тематичні класні концерти, зокрема я брала участь у концерті музики Д. Шостаковича, виконувала Другу фортепіанну сонату. У класі В. Кузикової панувала атмосфера доброзичливості, щирості, інтелігентності. Віра Миколаївна висловлювала зауваження дуже коректно, але завжди по суті, поєднувала зауваження з особистим виконавським показом. Великого значення вона надавала роботі над звуковидобуванням, нюансуванням, фразуванням, педалізацією, стилістичною відповідністю авторському задуму. Надихало студентів і те, що Віра Миколаївна чудово грала, виступала як із сольними програмами, так і в дуеті зі своїм братом Віктором Миколайовичем Кузиковим — скрипалем, доцентом, завідувачем кафедри струнних інструментів і концертмейстером симфонічного оркестру Одеської філармонії.

Пропрацювавши багато років концертмейстером кафедри струнних інструментів і провівши багато концертів зі своїм сином Олександром Шамраєвим, виступаючи з ним як концертмейстер і ведуча цих концертів на різних концертних майданчиках міста, намагаюся втілити набутий досвід і в роботі зі своїми студентами, організуюю з ними тематичні класні концерти, постаючи в ролі не лише педагога, а й концертмейстера, ведучої, партнера з ансамблю. Великого значення надаю роботі над звуковеденням, фразуванням, стилістикою виконуваної музики. Концерти привертають увагу слухачів, зацікавлюють студентів опануванням фортепіано.

Так намагаюся втілити педагогічні засади школи М. Рибицької у практичній роботі.